

DIE LUXEMBURGER
SPRICHWOERTER

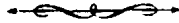
UND

SPRICHWERTLICHEN REDENSARTEN

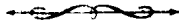
gesammelt

VON

E. DICKS.

1. Theil. — Sprichwörter.

LUXEMBURG.

DRUCK UND VERLAG VON V. BUCK, BUCHHÄNDLER.

—
1857.

VORWORT.

Der Chinese nennt die Sprichwörter, *Denksprüche der Weisen*; der Morgenländer, *die Blume der Sprache*; der Spanier, *Seelen-Arznei*; der Italiener, *Volks-Schule*; der Franzose, *la sagesse des nations*; der Deutsche, *die Weisheit auf der Straszee*.

Wie man hieraus ersieht, steht bei allen Völkern das Sprichwort, als Resultat des beobachtenden Menschenverstandes, als Lehrmeister einer kurzen und bündigen, praktischen Lebensphilosophie, in groszem Ansehen.

Das Vergleichen der Sprichwörter der verschiedenen Völker würde das klarste Bild ihres innersten Wesens erblicken lassen. Besonders interessant wäre ein solches Vergleichen für ein Grenzland, wie das unsrige. Auch lag es anfänglich in unserem Plane, diesem Gedanken Raum zu geben, indem wir, neben den luxemburger Sprichwörtern, die damit sinnverwandten französischen und hochdeutschen angeführt hätten. Allein der kleine Kreis von Lesern, mithin der die Druckkosten nicht erschwingende Absatz, der ein, im luxemburger Dialekt geschriebenes Buch dieser Art nothwendiger Weise haben musz, erlaubte uns nicht diese Sammlung mit jenen Zusätzen zu veröffentlichen.

« Dieweil ich Sprichwörter schreibe, so kann ich nit » allewege Seide spinnen. Es wird auch grob Garn mit un- » terlaufen, » sagt Johann Agricola. Die Weisheit auf der Gasse *nimmt kein Blatt vor den Mund*. Hierüber erschrecke man doch nicht. Da unsere vaterländische Literatur jeden Tag mehr Eingang beim Volke findet, und diese Sammlung mehr aus volksthümlichen, als aus sonstigen Rücksichten

verfasst wurde, so haben wir alle Kraftausdrücke und zu kernige Wahrheiten, die das Ohr beleidigen könnten, fort von hier in eine besondere, dem Druck nicht bestimmte Arbeit verwiesen. ¹⁾

Von dem Sprichworte, im engeren Sinne, trennt sich die sprichwörtliche Redensart. Sie unterscheidet sich von dem ersteren hauptsächlich dadurch, dass sie keinen selbstständigen Satz bildet, und erst im Zusammenhang mit vor- oder nachgehender Rede einen Sinn erhält. Wir geben die selben im 2. Theile.

Seit vielen Jahren haben wir mit wachsamem Ohre dem Volke seine Sprüche abgelauscht; allein alle zu hören, mithin alle sammeln zu können, ist, unserer Meinung nach, ein Ding der Unmöglichkeit. Man wundere sich deswegen nicht, wenn noch Manches hier fehlt. Beiträge, zur Ausfüllung dieser Lücken, werden uns sehr willkommen sein.

Zum Aufsuchen eines Sprichwortes oder einer sprichwörtlichen Redensart bemerken wir schliesslich, dass dieselben hier, theils nach dem zuerst darin vorkommenden Hauptworte, und in Ermangelung eines solchen, theils nach seiner Bedeutung oder nach dem Anfangsworte, alphabetisch geordnet sind.

Aplatz zont um onsen digter monumenter hant is
dem parc ob ze rigten, do wir et besaer, desen
nämleghen digter hir werker dröken ze lochen,
an sig den ameren, weninger bekanten lezeburger
grefstötter hir greften zesummen ze sigen an
enerst & publicum ze bringen.
Ewell de lezeburger fengt do gon bal un
sig un sän sprög z interesseren.
Ah dat vliegt huren grad wint denen bekanten
an unbekanten lezeburger digter.

ERSTER THEIL.

SPRICHWÖRTER.

A

'T as kèn Abrel esö gutt,
'T schneit dem Schëfer op den Hutt.

De fofzèngten Abrel muss de Gukuck saugen.

Adam an Ef

Woren zwèn Eppeldëf.

Se schlofen nét all, dë d'Aen zö hun.

Aus den Aen, aus dem Hërz.

Nëischt as gutt fir d'Aen.

Un d'Aen daref èn nemme' mam lélebön rëeren.

→ D'Aen oder de Beidel op.

Aeschèin as kèng Hëxerei.

→ Lëert kèn alen Af Grimasse' mächen.

E moren Aköert as bësser, ewë e fëtt Prozèss.

Dën et agebrècht hüdt, kann et ausfeszen.

✓ Bei dën Alen as è' gutt gehalen.

✓ Alles oder nëischt.

✓ Den Alter gët fir.

'T as kèn Apel esö röseröt, en hüdt e falsche' Kiër.

✓ En ugebasten Apel hëllt séch nét.

Den Apel fëllt nét wëit fum Bàm.

Wan den Apel zeidéch as, da' fëllt e fum Bàm.

✓ Kèng Arbécht emmesos.

Dën arbécht, dé bteu.

✓ Dën nét arbécht, soll nét feszen.

✓ Dé mat arbécht, ka' mat feszen.

Därfir sollten des allegörten bekannt gemacht givt

franz. Samml.
15.2.1903.

Dē Arem dē droen hirt Krēiz um Bockel, dē Rāich
dē fēeren et an der Kutsch.

Arem as kēng Schan.

Wāt mē ārem, wāt mē wārem.

Wāt én nēt aschlēcke' kann, muss én erāusspeizen.

A ueren a Stonne' sin onglēich.

B

Bal as kē' Cassino.

Wē de Bām, esō den Apel.

Dén d'lēscht lēft krit de Bāmbesch.

Zent Bartelemēs hejt dem Bauer de Kēs,

An dem Schēfer d'lēnge' Gesēs.

Dén èngem Bauer e Gefalen dēt, spiļt onsem Hèrrgott
e Schèllemstēck

D'Bauere' sin och Leit.

Blo a rōt as Baueremōt.

D'Bedēnke' kann é' kēngem ferdēnken.

Wē é' beicht, esō gēt é' lasgesprach.

Dén én huōt de Beidel, dén aneren d'Gēlt.

Dé gutt Bēn huōt, huōt oft schlēcht Stiwelen.

Wē én an de Besch rifft, esō schalt et erāus.

De Besch huōt och Oeren.

Dāt bēscht kēmt hannenno.

Bēsser èppes, ewē nēlscht.

Bēsser as bēsser.

Bēsser émol gutt, ewē zwémol schlēcht.

Bēsser spēt, ewē gūōr nēt.

D'Bestuoden as èng Lotterie.

Ewē é' sēi Bētt mécht, esō schlēft én.

Fu' schlēchte' Beziller hejt é' wāt é' krit.

Mat bezuolen as é' lass.

'T as bësser biédelen, ewë stiélen.
E neië' Biésem kfert gutt.
'T gét më licht de Bfërëch erof ewë erop.
D'Biérger begëne' séch nét, ower d'Leit.
Wö Bire' gét, do gét och Kleppelen.
'T kann èn u sénge Bire' gesin, wan dén anere' Leit
hir zeidéch sin.
Wö et nét as, do brènn't de Spass.
 Schneit d' Bröt glëich,
 Da' ges de rëich.
All buòchten hëllest.
'T as kè' Bur esö kloer, en drëft séch ètteléchmol.

D

Wät den Däch héléger as, wät der Deiwel rosener as.
En aneren Däch, en anere' Märt.
Muor as nach en Däch.
'T as nét all Däch Kirmess.
 'T gét nëischt esö rëng gesticht,
 'T kemt un d'Dächlicht.
Wö Damp as, as och Feier.
Wät en Där gét, spetzt séch jonk.
Dät alt dauert am lëngsten.
Stréckt fëch der Dëcken no.
Dë klëng Dëf hëngt èn, dë grosz lëst é' láfen.
Wät dènt nét as, dät losz leien.
Wan der Deiwel d'Pèrt huòt, da' kann en och de
Suodel huolen.
Wät der Deiwel më huòt, wät e më welt hun.
Der Deiwel as nét esö schwärz, ewë èn e molt.
Wan der Deiwel mitt as, rascht en op èngem
Meschtháf.

Der Deiwel mécht kэмols op e klénge' Kóp.
'T as kén Deppen-esó kléng et fennt sеin Dèckel.
En Deppe' wát kacht, léft licht twer.
Dě aĵ Deppe' kachen am bèschten.
Wát enner den Desch féllt, as fir d'Mot.
Wan én dèt wát é' kann, dan dèt é' genoch.
Jiderén huòt genoch firu' sénger Dir ze kiéren.
Loszt d'Dóde' rōen.

'T as nērges bēsser, wē dohém.

Domhét a Stolz,

Wuòszen un èngem Holz.

Wát dommer, wát stolzer.

Am Donkelen as gutt monkelen.

Gěnt der Dót as ké' Kräut gewuòs.

Emesos as der Dót (an dé kascht d'Liéwen).

Engem sеin Dót, dem anere' sеl' Brót.

Arem a rēch,

Der Dót mécht alles glēch.

'T kann nēt mē schlēcht goen, ewē nom Dót an d'Hèll.

No der Dot,

Wēs allemensch Rot.

All Drèck fennt sеl' Gesèll.

Wát én den Drèck mē rēert, wát e mē sténkt.

Wan den Drèck Mescht gét, da' wēr e giér gefòert.

Wát é' mē drénkt, wát é' mē dùschteréch gét.

Dé mat drénkt,

Dé mat klénkt.

'T schwèzt é' wuol fun fillen drénken, iéwel nēt
fun grōszen Dùscht.

Eng dégeléch Dreps mécht e Lach.

En Dronk op d'Zalot,

Stiĵt dem Dokter èng Dukot.

Engem Dronkene' gét e Fudder Hé aus der Wé.

Nom boren Drot

Gét fill gefrot.

Duorfir as kèng Ursäch.

Dut sech nét aus, bis der schlofe' git.

An dann den hären, d'as kin Drück.

E

Dé bleift bei der észter E,

Dé kénnt wéder usch nach wē.

Eng Eer as der aner wfert.

Dé méch ěert,

Dé méch lěert.

D'Eerléchkét dauert am lèngsten (wél se nét fill
gebräucht gét, sot den Eilespil).

Bésser ěerléch ferduorwen,

Als schènteléch gestuorwen.

Wát én nét ènnere' kann, dát muss é' rōéch ferdroen.

Wan et rént mat Ennerwant,

Da' rént et och mat Onferstant.

Ent nom aneren.

Néischġ gesot as och èng Entwert.

Dén Eschten as d'Geldegütskant. *) *L'Âme sera pour la marrairie d'or.*

'T as észter gesot ewē gedoen.

Hé wát én ènnere ~~wat~~, dát muss én emmer sön.

Mat fale' lěert é' goen.

Fautelerei besennt séch.

Wan d'Feier am Strē as, dan as ké' Lèsches mē.

Wō ké' Feier as, as kèng Flam.

Wō Feier as, do as och Damp.

Dé mam Feier emgèt, ferbrénnt séch.

'T as ké' Féler am Gudden.

Dé ké' Ferdross hūdt, dé mécht séch es.

'T as bēsser zwēmol ferduorwen, ewē ēmol gestuorwen.

Alles fergēt (ewē d'Wāszerzoppe' nēt).

Dé ferlēert, dé seundēcht.

Fersin as och ferspil̄t.

Fersprēchen an halen as zwēerlé.

Ferziēren as mē licht, ewē gewannen.

D'Fescher an d'Jēer,

Si' Plēttelefēer.

Un de Fiēderen erkēnt ēn d'Fullen.

Schē Fiēdere' mäche' schē Fullen.

Jiderē' fillt sēnt (sot d'Fra, dū hāt de Mag s'op d'Oer geschloen).

An dem as ē' sēch flōst, mécht ēn nōischt.

En alē' Fōerman hēert nach giēre' klaken.

En alē' Fōerman as e gudde' Wēweiser.

Eng wōrēch Fra as en Zonk em en Hāus.

Fun hēere' soen, muss kē' sēng Fra schloen.

Al Frae', jong Mēnner, Senne' gewes;

Al Mēnner, jong Frae', Kanner gewes.

E Fraleitsrot as en É wērt, wan e gerēt; a wan en nēt gerēt, mécht en ēngem 100 Frang Schuot.

E Fraleitshoer zēt mē, ewē e Klackesél.

Freier a Mēnner as zwēerlé.

E gudde' Fren̄t,

Dé sēle' kent.

'T as kē' néere' Frennchen,

Ewē den ēgene' Mennchen.

Dé Fréop hēscht, behēllt den Nuom (a wan en em Mettēch opstēng).

Dé fill frēt, gēt fill gewūor.

Eng Fro as ēnger Entwert wērt.

Mat froe' vermēcht ēn nōischt.

Frot nèt wàt dē aner mächen.

E schlèchte' Full, dén a sēn Ascht mécht.

Wan è' Fulle' fēnke' welt, da' muss én nèt mat Klep-
pelen drá' schloen.

D'Fulle' sängen ewē en de Schniéwel gewūst as.

Lange' Fūð dem, fāul Nēdesch.

D'Fuorécht hitt de Besch mē ewē de Fēschter.

E schlèchte' Fūs, déu nemmen é Lach huðt.

G

Engem geschēnkte' Gāul,

Kuckt én nèt an d'Māul.

D'Gebliitt ka' nèt lēen.

Lang gebuorécht as nèt geschēnkt.

Schwārz gebuoren,

All wēsche' ferluoren.

E Gèck mécht der honuert.

Mat gefangen,

Mat gehangen.

Bèsser schlècht gefūð, ewē stolz gangen.

Haut gejuxt,

Muor geschluxt.

D'Geléen hét mécht den Dēf.

Bèsser geleiert,

Ewē gefeiert.

Wē gelēft, esò gestuorwen.

Schwètzen as kē' Gèlt.

'T muss én d'Gèlt fun de Leit huolen (fun de Bēm
kann én et nèt erofreselen).

Démno Gèlt, démno Wūðr.

D'Gèlt régēert d'Wèlt.

Kē' Gèlt, kē' Lièder.

Mat Gèlt a gutt Würt krit é fill.

Dén emol geluen hūōt, dem gléft én nēt mē.
Gemèlléck kempt én och firun.
D'Gerèchtéck kēt hūōt eng Wuōszenuos.
Dē gerode' sin dē Bèscht.
D'Geschir weiszt d'Arbécht.
Geschwennéck kēt as kèng Hexerei.
Fill Geschwèster gét schmuol Délen.
Fill Geschwètz a wènéck Fètt mécht moer Zoppen.
Frē gesiédelt, spēt geriden.
Dē gesont as, as réich.
Gewalt brécht Eisen.
Dē èscht Gewenner, dē lèscht Ferspiller.
E gutt Gewessen as dat bèscht Kapkessen.
Wē è' séch gewènt, esō hūōt è' séch.
Fum Gewon liéwen d'Leit, a fum Bedroch kléde' so
séch.
Batter gewon a sēs ferzfert.
Gezwongen hēt as Gott lét.
Gin an erem huolen, das gestuōl.
Wan d'Ginze' blée', sin d'Fraleit gèckéck.
Zwè gesi' mē, ewē én.
De Glawe' mécht séléck (an de Spèck mécht fètt).
Dén d'Gléck hūōt fèert d'Braūt hém.
Glèich bei Glèich gesèllt séch giér.
'T as nēt alles Golt wāt blénkt,
(An nēt alles Drèck wāt sténkt).
Wuōr Gott sèzt en Huos,
Dūōr sèzt en och e Wuos.
E Gottdankfèch as bèsser, ewē e Gotthèllesch.
Gestuole' Gutt dēt kē gutt.
Dē frē opstét, dem sēt' Gutt fergét;
Dē lang lét, gét es och kwètt.

H

Wät én nét hale' kann, dat muss én nét fersprächen.

Eng Hant wèscht dē aner.

Eng Hant soll nét wesse', wät dē aner gét.

Aus der Hant,

An den Zagt.

Jiderèngem sèin Hantwèréck.

Jidem Hantwèréck sèi' Geschir.

Alles as en Hantwèréck (ower Flé fénken èng Geschwennéchkét).

Haut mir,

Muorgen dir.

D'Haut as më no ewë d'Hiém.

Hëere' soen as halef geluen.

Dén nét hëere welt, muss fillen.

'T as kén Hélégen esö klèng, en hèt giér séng Kapèlchen.

'T sin nét elauter Héléger, dè an d'Kiréch gin.

Wät 11 Hénger zesuome' schiere', kann dat zwieleft ausernaner kräzen.

Loszt fèch jonk hènken, da' gét der nét al.

Fill Hènn lèsche' fill Brènn.

Kal Hènn, warem Lëft.

Warem Hènn,

Lëft önnë Enn.

Den Hèr priédécht nét zwèmol.

Wë den Hèr, esö de Kufécht.

Nemmescht kann zwën Hèren déngen.

Hèrendéngscht gét fir Gottesdéngscht.

Hèregonscht a Fullegesank, dat dauert nét lang.

Hènk mir hèn op.

Wëlt onser Hërgott èn erniëren,
Da' kann Zënt Pëter et nët ferwiëren.
Wō onser Hërgott èng Kiréch baut, do baut der Dei-
wel èng Kapëll.
Hëtten an Hâten woren zwé' arem Leit.
Eng Hetzt ferdreift dë aner.
Den Hiëler as esō gutt, ewë de Stiëler.
Wan d' Hërz foll as, lêst de Mont iwer.
Den Himmel as blo!
As è fort, dan as dën aneren do.
Wât sum Himmel fëllt, dûorfir kann'ich nët.
'T as kèng Hōchzëit esō klèng,
Se bréngt nach èng.
'T muss èn allzëit dat bëscht hoffen.
D'Hoffnong as e Sël, un dëm mer ons dōt zëen.
Wō èn Holz hét, fale' Spën.
Den Honger dreift de Wollef aus dem Besch.
Den Honger as de bëschte' Kach.
Engem Hongeréchen as gutt kachen.
D'Honn, dë billen, dë beiszen nët.
Dë èscht Honnerséft èn.
Fill Honn sin der Huosen Dōt.
An den Honnsdëch hūdt et nach nët gefruōr.
Eng Honnsnuos an e Fraleitsknë sin allzëit kal.
Dé séch schūdm̄t ewë en Hont, dé lêst ewë en Hër.
E rosenen Hont bëist iwerall.
'T wës è wuol wât èn hūdt, iéwel nët wât è krit.
Wan ènt der haut kām̄t fofzëng hūdt,
Da' wër et glëich scho' giër bestūdt.
Dé fill hūdt, dé brāuch fill.
Dën nëischt hūdt, dën as nëischt.
Dën et lang hūdt, lêst et lang lëchken.

E gudden Hunn' gét nèt fètt.
Zwën Hunne' ferdroe' séch nèt op ènger Mescht.
Dé wejt Hunnéch lècken, dén daref d'Beien nèt stè-
réchten.
Huowermiél gét Huowerpankoch.
Dén zwën Huosen zuglèich nolèft, kritt kèn.
'T as bèsser den Hutt, ewè de Kapp fertuor.

I

Den Iéssel muss gedriwe' gin.
'T kann èn den Iéssel wuol op d'Drènk fèeren, 't kann
ièwel kèn en zwangen ze drénken.
En Iéssel gebuoren, en Iéssel gestuorwen.
En Iéssel stèst séch nemmen émol un e Stèn.
Wan et dem Iéssel ze wuol as, da' gét en op d'Eis
danzen.
Lanzem am Iészen, lanzem an der Arbécht.
'T muss èn fészen fir ze liéwen, an nèt liéwe' fir
z'fészen.
Iren as menschelèch.
Den Iweldrun as e Stréitmècher am Stot.
Iwerfloss mécht Iwerdross.
*Sag' iwermiddlen ass med gütel.
In Ideal dat g'leget net bar.*
'T muss èn nèt jätze', bis é geschloen as.
Jiderèngem sént (da' krit der Deiwel nèscht).
Gef dem Jong e Steiwer, a gè sélwer.

K

De gudde' Káf as den deiere' Káf.
Wan d'Kallef am Petz lét, da' mécht èn en Dèckel
drop.

*Utad ènne Ideal do get èn al.
Dè mécht leit halen bloss op dè idealen dè kinnem
gut gefalen.
Et ren estofil idealen das èn un kèn ze fect darf
halen.*

'T kann én nét alles op émol máchen.

'T kann én nét jiderèngem et gerècht máchen.

Klèng Kanner, klèngt Lèt;

Grösz Kanner, grösz Lèt.

D'Kanner an d'Nare' soen d'Wöerécht.

D'Kanner kommen èschter, ewë d'Rènten.

Aus Kanner gét Leit.

Wan d'Kanner Gèlt hun, da' lèsen d'Krëmer.

D'Kanner hun d'Krëischen and'Lächen an èngem Säk.

Wan én de Kanner de Wellen dèt, da' krëische' se nét.

Kanner an Naren weist é kèng ongemácht Arbécht.

Wan én de Kanner de Fanger gét, da' wellen se
d'ganz Hant.

Eng Kannerhant as glèich gefellt.

Kannerwöréck, Kannergár.

Kannerzillen as Engelsingeschäft.

Wát én nét am Kapp hüt, muss én an de Bën huo.

Kräche' Karen daueren am lèngsten.

'T kéft é kèng Káz am Sak.

Eng blann Káz fèngt rar èng Máus.

Wan d'Káze' fort sin, da' sin d'Meis méschter.

Wan d'Káze' séch wèschen, da' gét et Rén.

Kázekanner mause' giér.

Schwärz Kë gin och wëis Melléch.

Zefill Këch ferdiérwen de Brèl (fersalzen d'Zopp).

Dát bèscht kèert é fir.

Dé kéft, wát én nét nédéch as,

Ferkéft bal, wát én nédéch as.

Dé séch op de Kenn spëszt, dé spëszt séch fill ze no.

Klèng Kësselen hu' grösz Oeren.

'T gét më Këtten, ewë rosen Honn.

Dé séch selwer kettelt, dé lácht wan e welt.

An ènger gudder Kichen as geschwe' gekacht (an
ènger schlechter nach èscher).

En hungeréche' Kiérel, dén sê' Würt fresset.

Dén op d'Kirmes gèt,
Dém séng Plaz fergèt.

Klèng Kirmes a klènge' Bëer, kann e Man esö fill ewë
e welt.

Dén nemmen èng Klack hëert, hëert nemmen é
Schal.

Dé séch enner d'Kleie' mescht, gét fun de Schwêi'
gefrëst.

D'Klét mécht de Man nét.

En ale' Knuop an èng jong Mot,
Dë maen e gudde' Stot.

Mächt e Knuot ewë èng Bâmnoss,
Da' mäch der ké' Stéich emesoss.

Wan èng Kõ beselt, dan hëfst dë aner de Schwanz op.

'T hëscht kèng Kõ Blimmchen,
Dés se hëf e wëszé' Strimmchen.

'T gét én esö al ewë èng Kõ,
D'lëert én all Däch èppes zö.

D'Krankhëte' kommen zu Pèrt a gin zu Fõs erem fort.

Wät én nét krëe' kann, as zefill gehëscht.

'T as kè grëszer Krëiz,
Ewë en Häuskrëiz.

'T as kèn esö klèng,
En hūot sê' Krëiz fir séch elèng.

Gréngé' Kresch dá ch,
Wëszén Oschterdách.

De Krõ gét esö lang op de Bur bis e brécht.

D'Kugelen trëffen nét all.

Aus èngem Kuolesák kritt é kè wësz Miél.

D'Kûr an d'Moll,
De Wés an d'Scholl,
D'Huower an de Pull,
Sêzt de Bauer op de Stull.

Kûrz a gutt.

'T as bêsser èng Kûscht an der Tèsch, ewë èng Fiéder
um Hutt.

Dén an der Kutsch weÿt fuoren,
Dén daref d'Gèlt nèt spuoren.

L

Dén zum lèschte' lâcht, lâcht am bèschten.

Lang as nèt èwëch.

Dén nèt laude' kann, muss aÿt pénken.

D'Lëer eszt kèngem kè' Bröt.

'T muss jideré' sê' Lëergèÿt bezuolen.

D'Lëft bedrëft.

D'Lëft kèmol schlëft.

Iësen an drénken hëllt Lëif a Sël zesuomen.

Mat rëiche' Leiden as allemensch frentschaft.

'T muss èn d'Leit huolen ewë se sin, an nèt ewë se
solle' sin.

'T as gutt âus aner Leits Liéder Rimme' schneiden.

Klèng Leit kache' mat Wászer a schmëlze' mat Bur.

D'Leit schwëtze fill, wan d'Déch lang sin.

Loszt d'Leit schwëtzen.

'T muss èn nèt alles gléwe' wát d'Leit soen.

Fill Leit fësen d'wëis Bröt ferun dèm schwärzen.

Dé Lèschten

As dé Bèschten.

'T as kè grëszter Lët,

Ewë wát è' séch sëlwer dët.

Dé lëft, dé stilt.

'T lëft è wë è kann, an nèt wë è welt.

Dé lang lëft, dé gét al.

'T lëft èn nèt fun der Arbécht, mè fum **Profit**.

'T lëft èn nemmen èmol.

'T lëft èn nèt fun der Lëft (Loft).

D' Liéwen hènkt un èngem **Zwirnsuodem**.

'T muss è liéwen a' liéwe' loszen.

An der freier Loft as alles erlapt.

Wë op der Long,

Esö op der Zong.

Zent Lorènz,

Sang oder Strènz.

Dé grëszte' Lùs as de Fùs (an dèn nach gét bedruen).

M

E schlèchte' Man,

Dé kèng Flö ërnière' kann.

E Man, e Würt.

Wö kè' Man as, as kè' Rot,

Wö kèng Fra as, as kè' Stot.

Hèschen a gebidde' mécht de **Márt**.

Dén né márt, bezilt richtéch.

'T soll èn nèt márté', wát èn nèt káfé' welt.

Zent Mateis

Mécht oder brécht d'Eis.

Màch wáts de kanns.

Wát më, wát lëwer.

Mé kill a nàs,

Fellt dem Bauer Scheier a Fàs.

Méblöt, dèt kè' Göt.

Wát é' giér mécht, kascht kèng Më.

Dén nêischt aûs séch mécht, dén as nêischt.

'T fêngt è' më Mécke' mat Hunnêch, ewë mat Essêch.

Bêsser êng Méck am Deppen, ewë kloer Wászser.

'T muss è' mat dé Médercher danzen, dë én hûôt.

Schë' Médercher gi' schë' Brâuten.

Dât schênste' Métche' kann nét më gin ewë et hûôt.

Fir all Meiler ze stoppe' misst è' fil Stepp hun.

Wan d' Meis sât sin, dan as d'Miël batter.

Dë méng, dë féng.

'T as nét genoch mam mëngen.

E Mensch ka' séch ferriéden:

Eng Kõ ka' séch fertriéden.

Den hélége' Mèrten,

Dët d'Bauere' férten.

'T as bêsser êng Mesch an der Hant, ewë êng Dauf
um Dâch.

'T as kên als Mêschter fum Himmel gefalt.

Kloer Mëtten, dëischer Scheieren.

Am Mèrz komme' Schauern,

Dë Dêch lang daueren.

Dén zum êschten an d'Mille' gët, krit zum êschte'
gemüôl.

Wât dem Mont sës as, as dem Hêrz (Mo) batter.

Wât è' spüört fir de Mont,

Frest d'Kâz oder den Hont.

Alles mat Moszen (sot den Eilespil, dû hûôt en êng
Mosz Brantewêl' gedronkt).

Wõ et de Mõt as, séngt è' Pompernéckel an der Kirêch.

Rént et Muoderschdâch ên Abléck,

Da' rént et 6 Wochen an êngem Stéck.

Muorges rôt,

Owes Nôt.

Muorgesstoun hûôt Golt am Monn.

Mussen as êng schwëer Bõs.

N

'T as nēerges bēsser, ewē dohém.

Wō nēischt as, gēt nēischt zu Schanen.

Nēischt as nēischt.

Nēit mécht Strēt.

Dāt Neit

Gefèllt de Leit.

'Tas bēsser Neider,

Als Matleider.

Nokucke' kascht nēischt.

'T as mē licht nokucken, ewē arbéchten.

Noll fu Noll gēt op.

Am Noper sēi' Gart as gutt kraude' goen.

D'Nōt lēert biēden.

Wan d'Nōt am grēsten as, as d'Hellef am nosten.

D'Nōt kēnt kē' Gesētz.

An der Nuōcht sin all Kāze' gro.

Iwer d'Nuōcht

Huōt séch sého' muoncheré' beduōcht.

De Nuom mécht fill zur Säch.

De Nuom mécht nēischt zur Säch.

Dé séch d'Nuos ofschneit, ferschimt séch d'ganz
Gesicht.

O

Ondank as der Welt Lōn.

Ongléck am Spi|, Gléck an der Lēft.

Am Ongléck erkēnt è' séng Frenn.

En Ongléck kemt kēs elèng.

Dén Ongléck huōt, dé brécht de Fanger am Brēt.
(— dé fèllt um glēiche' Buodem a' brécht e Bén).

Ongkräut fergét nèt.
Dě séch iérgert hūōt Ourècht.
'T muss én nèt mē opluoden, ewē én droe' kann.
Owes rōt,
Muorges gōt.
Dém èngem kalwen d'Oxen, dém aneren d'Kē nèt.

P

Bèsser Pach,
Ewē Lach.
Pàfesák gét nemmer sāt.
'T as kē' Papp a kèng Mamm esō àrem,
Se halen hire' Kanner wàrem.
Wāt mat Pēife' kemt gét mat Trommen derfun.
Dě al Pelle' léen dė décks Eer.
De Pèrt, dė gutt zēen, luot é' fill op.
Nèt all Pèrt krēen Huower, dė Huower ferdéngen.
'T as kèng Plāz esō klèng, s'as hènkes wīert.
Honnert Pont Schagrèng bezuole' kèn Dubbel Schoft.
De Popeier as gedelléch.
Jiderè' priédécht fir séng Por.
Dén aneren as gutt priédégen.
'T as bèsser probēeren,
Ewē stodēeren.
'T as kē' Profèt a' séngem Lant.

R

Wāt rappécher,
Wāt knappécher.
Dén et récht aus dém et krécht.
De Rēder as nèt bèsser, ewē den Dēter.

De Rêchtom kemt nét fun de weiden,
Mè fun de kuorge' Leiden.

Nom Rén gét Sonneshên.

Rèngelèchkèt as d'halef Fudder.

Dè bèscht. Rēt kommen hannenno.

Dè strèng Richter richten nét lang.

D'Rõ kemt dem Alter zõ.

Wiém nét ze roden as, as nét ze hëllefen.

Rõm as nét an èngem Dàch gebaut gin.

'T as kèng Rõs ònē Dâr.

Gudde' Rot as deier.

De Ruot mécht dem Bauer ké' Schuot.

S

Eng èrlèch Sàch stèt gutt.

Enger geschitter Sàch as nēscht ofzebrèchen.

Bekemmer séch jideré' sénger Sàch,

Da' féllt wèder Schneider nach Schöster fum Dàch.

Den eidele' Sàck as e Strèitmècher.

'T as kè Samstèch esõ drēf,

D'Sonn schéngt der Muttergottes zu Lēf.

Eng Sâu wullt esõ gutt ewē e Buorèch.

'T hūöt och emol èng blann Sâu èng Echel font.

Dē al Scheiere' brènnen am lichsten.

Dén séch scheid, dé schūöt séch.

Alles as nemmen èmol schên.

Schên hêt, Fergènglèchkèt.

De Schléck kemt esõ wêit, ewē de Frèsch.

T' misst é' fill Schlèsser huu, wan èn allemensch
welt de Mont zöspièren.

'T wès é' wuol wē é' schlofe' gèt,

Iéwel nét wē èn opstèt.

Dé gutt schmfert, dé gutt firt.
Eng Schmuolmesch mécht de Summer nét.
Un de Schnesser erkénnt én d'Schwên.
E raudécht Schof stécht èng ganz Hiért un.
Gedelléch Schof gi' fill an è Stal.

Engem geschuorene' Schof,
Mësz Gott de Want erof.

Jideré' wës am bèschten, wõ de Schong en dréckt.
Dén de Schong nét dréckt, dé lëst en nét.
Schõster, bleif bei déngem Lësch.
Schuobermess, Want gewes.
'T as ké' Schuot esõ grõsz, 't as e klènge' Profit derbê.
Hiéft de Schuot, fir de Spott brâuch der nét ze suorgen.
E sât Schwên dèngt u' kén hungerécht.
Wan d'Schwê' sât sin, stõszen se den Trach em.
Dë bèscht Schwemmer ersâufen.

A klènge' Sècken
Fennt én oft grõsz Ecken.

Alles hūöt zwõ Seiten.
D'Senne' gin nét den Hals erof.
Dén èmol alles sét, hūöt derno nêischt më ze socu.
Dé sicht, dé fennt.
Dë nét do sin, sin nét gezielt.
D'Sonn schéngt fir allemensch.

Wan et rént an d'Sonn schéngt, da' schlët der Deiwel
sèng Fra. (Hfê' lächt a si krêischt).

Rént et Sondes fir der Mess,
Da' rént et an der Woch gewes.

Frë Sot, kèng gerot
Aus Spàs gét Iërscht.

Wõ nêischt as, do brénnt de Spass (— ferlëert de ké-
ser sê' Rêcht).

Spèck a' Schwart,
As ènger Art.

Mat Spèck fèngt è' Meis.

D'Sprèwe' si' göeréch, wèl se mat Trèpp gin.

Dén de Spillman déngt, dé bezilt en.

Hat nét ze hëch, da' spréngt fëch ké' Spõn an d'A.

Spréchwürt, Wöerwürt.

Dén den Dubbel nét ũocht kèmt nét zum Steiwer.

Dë Stréch, dë op de Buodem fale', si' ferlũdr.

Zefill spetz stécht nét;
Zefill schàref schneit nét.

'T stëst è' séch nemme', wõ è' wë hũdt.

Dem Stëmètzter as am Summer kèng Flësch ze deier,
am Wanter kèng Kùscht ze hart.

E Stén dén èn nét hiéwe' kann, dé lëst è' leien.

Dë èng ràfen d'Stèng, dë aner wèrfen se.

Zwè harder Stèng,
Muole' sele' rèng.

Dë et gutt mèngen,
Wèrfe' séch mat Stèngen.

Al Stiwele' musse' fill geschmèrt gin.

En ale' Stot
Hèllt alles zu Rot.

Gënt d'Strumm as schwëer schwammen.

Buorge' mécht Suorgen.

T

Den Trauer gët mam Klackeschal ewèch.

Derfir gedoen, derno gekrascht, dát si' ferluoren
Trënen.

U

Alles muss en Ufank hun.

Wō kèn Ufank, as kèn Enn.

All Ufank as schwëer (sot de Jong, dù hūöt en en Amboss gestüöl).

Wät fêch nêt uogèt, bräuch der nêt ze lèschen.

Hanner dem Uowen as gutt krichen.

D'Ursâche' si' fir ze bräuchen.

W

Wan de Wan nêt wër,

Wër muoncher Biédeler e gröszen Hër.

Wan de Wan e Kuöref wër, da' géng'e mer Eer hèschen.

Am drêwe' Wâszer as gutt feschen.

Stel Wâszer fresset de Gron̄t.

D'Wâszer léft nêt de Bîrêch âus.

D'Wâszer dâcht esöguor nêischt an de Schong.

Wâszer drénke' gét Frêschen an de Bâuch.

Am Wêin ersâufen der më, ewë am Wâszer.

Dé beim Wêiwâszer as, dé sént séch.

Mat de Wellef muss ên heilen.

D'Wellef frêsze' séch nêt enner séch.

Dêr Welle' më' Frid.

Mat guddem Welle' mécht è' fill.

Wels de dat ênt, da' well och dat anert.

Dén alles welt, kritt nêischt.

D'Wêlt welt bedrue' sin,

Da' ka' se bedrue' gin.

Dén et jiderëngem gerécht mâche' kann, hūöt nach op d'Wêlt ze kommen.

D'Wèlt as en Héknapp; dén am mèschten derfu'
rappt, dén huöt am mèschten.

Wät é' wenscht, dát gléft é' giér.

Wan é' wenscht, da' muss é' wenschen das et der-
wèrt as.

Wät én nét wès,

Mécht én nét hès.

Wät én nét wès, dát wès dén aneren.

Zwè wesse' më ewë én.

Dén alles wess t, wèr hurtéich rêich.

D'Wiéder erkénnt én um Want,

Den Hèr um Knécht, an de Papp um Kant.

Mat Wirder bezilt é' kèng Scholt.

D'Wöerécht mécht ferhást.

Op der Wöerécht kann é' bestoen.

D'Wöerécht gét nét enner.

'T muss én dem Wollef sèi' Pèlz nét ferkáfe', bis én
en huöt.

De Wollef ferlèert séng Hoer, ower séng Nāipen nét.

Wan é' fum Wollef schwètz, dan as en nét wèitderfun.

Ze kürz fir op e Won, ze lang fir op èng Kar.

Dén nēischt wot, dén nēischt wennt.

'T as kè' Wurem esö klèng, tritt én en op de Kapp,
e réngelt de Schwanz.

'T muss én nét all Würt op d'GoItwo léen.

E Würt bréngt dát anert.

E gutt Würt fennt èng gutt Pláz.

Mat gudder Wûor

As kè' ferlûor.

Wûor dē gefèllt as halef ferkáft.

Schlècht Wûor gét fill gelûoft.

Ferbuode' Wûor zèt un.

Z

En alen Zaldot, en ale' Biédeler.

Zeieprozèss, Spetzhöweprozèss.

Alles huôt séng Zêit.

Mat der Zêit mécht ên Hé.

D'Zêit an d'Leit muss ên huôle', wê se kommen.

Zefill as ongesont (a' wan et scho' gebâken Eer wêren).

Zefill zerrêist de Sâk.

Fir en Zi wê ze mâche' muss êu en Huos hun.

Wô den Zonk niderêch as, spréngt jiderên driwer.

Refill gelêst as gleiz' vergiêst.

Zweimol gelêst bliwot bal gesiêst.

Zu jidder Zeit as streit.

Zu jidder Zeit as frêd.

Zweifel net, dann glêsst de fill.

Zu jidder Stonn mag' êppes romm.

All Gdê zjêlt fir dié' an ^{fir ganz} Amêlt.

Eng Gdê zjêt dê amer nô.

He' sêz dein kapp êmol' an rô.

Ech spénken ich dôrfir de rêgt.

He' wê wê's! Eppor fleig' ^{mag} dat bêgt.

franz, Linnas. 24.2.1903.

Mardi gras. Muenchen.

**Im Verlage bei V. BUCK sind von demselben
Autor erschienen :**

Versuch über die Orthographie der luxemburger-deutschen Mundart	Cent.	50
De Scholtschein, Komöděstéck an engem Aekt,	»	60
De Koséng, id. id.	»	60
D'Mumm Sës, id. id.	»	75
D'Kirmesgèscht, id. id.	»	85